

Копчак М. М.,
асистент кафедри іноземних мов
факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка

НЕЛІНІЙНІСТЬ І ФРАКТАЛЬНІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СИНЕРГЕТИЧНОЇ СИСТЕМИ МОВЛЕННЕВОГО ЕТИКЕТУ

Анотація. У статті розкрито сутність процесів нелінійності й фрактальності з позицій лінгвосинергетики та висвітлено їхню лінгвальну маніфестацію у фігурах мовленнєвого етикету англійськомовного постмодерністського персонажа.

Ключові слова: мовленнєвий етикет, система, синергетика, нелінійність, фрактальність, фрактал, гібридна одиниця, персонаж, текст.

Постановка проблеми. У світлі сучасних лінгвістичних досліджень, спрямованих на комплексне вивчення мовних одиниць і явищ в антропоцентричній парадигмі, швидко розвивається функційна лінгвосинергетика – особливий напрям функційної лінгвістики, у якому мова та мовлення розглядаються у взаємодії, злитті енергій, як незамкнута комплексна нелінійна система, що самоорганізується, тонко реагує й перебудовується відповідно до змін, що відбуваються у світі. У цьому контексті функційно-синергетичний підхід до опису мовленнєвого етикету як суттєвого елемента етикетної та мовленнєвої поведінки індивіда, що посідає вагоме місце у мовознавчих студіях сьогодення, передбачає перехід від його дослідження у статичній рівновазі до аналізу його функційно-системної динамічної природи у взаємній детермінованості з іншими системами зовнішнього середовища – свідомістю комунікантів і ситуацією спілкування.

Задля розкриття синергетичної природи мовленнєвого етикету з позицій теорії безперервної рухомої системності мови й мовлення варто звернутися до здобутків вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі синергетики, зокрема Г. Хакена, Р. Піотровського, Е. Ласло, І. Герман, В. Піщальнікової, О. Пономаренко, Л. Піхтовнікової, Т. Домброван, С. Єнікєєвої та інших. Лінгвосинергетика як магістральний напрям лінгвістики майбутнього спрямована на представлення мови та мовних продуктів у взаємній детермінованості різних суперсистем – буття, культури, етносвідомості, соціуму тощо. Саме такі суперсистеми впливають на функціонування системи мовленнєвого етикету сучасного постмодерністського персонажа з урахуванням параметрів дискурсивної варіативності, що визначають вибір відповідних етикетних одиниць у певному ситуативному контексті. Однак дослідження мовленнєвого етикету власне як синергетичної системи, що здатна самоорганізуватися та адаптуватися відповідно до потреб комунікантів з властивими їй ознаками нелінійності й фрактальності, залишається предметом потенційних мовознавчих розвідок.

Метою статті є розкриття сутності процесів нелінійності й фрактальності та висвітлення їхньої лінгвальної маніфестації у фігурах мовленнєвого етикету англійськомовного постмодерністського персонажа. Матеріалом розвідки слугують ан-

гломовні постколоніальні художні тексти кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розуміння мови й мовлення як нелінійних відкритих систем пов'язано з їхньою внутрішньою неоднорідністю, багатовимірністю, комунікативною відкритістю. Нелінійність передбачає зміну системи під впливом сукупності причин, що зазвичай знаходяться у складних взаємозв'язках між собою [1, с. 20], відкриваючи перспективу аналізу співвідношення регулярності й нерегулярності, випадковості, асиметрії. Якісний апарат нелінійності виявляється у можливості виникнення не предетермінованих, не закономірних, не визначених заздалегідь, а випадкових якостей і властивостей самоорганізованої системи, де «біфуркаційна криза, пороговий ефект і дивні атрактори входять у життя як паттерни нелінійної динаміки» [2, с. 111]. Нелінійність трактують не просто як фундаментальний вузол нової парадигми, а значно ширше – «нова парадигма є парадигмою нелінійності» [3, с. 48]. Відтак нелінійність мови як функційної системи означає притаманну їй здатність до таких внутрішніх флуктуацій, що зовні сприймаються як спонтанна поява нових значень, слововживань, смислів у різних культурних контекстах. Невичерпним джерелом впливу на мовну систему, що змушує її адаптуватися відповідно до мінливих умов існування та постійно шукати нові, стійкіші стани, є зовнішнє середовище – найважливіший синергетичний параметр, що детермінує зміни в системі мови.

Подібно зовнішнє середовище є основним параметром змінності й нелінійності системи мовленнєвого етикету, що спостерігаємо на сучасному етапі його розвитку, зумовленого інокультурними впливами. Зародившись у конкретно-історичних умовах, суттєвими факторами виведення системи мовленнєвого етикету зі стану рівноваги є мовні контакти, що особливо швидко почали розвиватися після розпаду британської імперії між представниками колишньої метрополії та колишніх колонізованих держав, а також зміна природного середовища комунікантів – географічна міграція. Вплив зовнішнього середовища породжує різноманітні флуктуації в системі мовленнєвого етикету, змінюючи її не лише кількісно, а і якісно, що дає змогу виділити дві великі групи етикетно-мовленнєвих засобів, якими послуговується англійськомовний постмодерністський персонаж, – *конвенційні*, тобто англійські етикетні кліше, що з позицій синергетики забезпечують паттерн порядку, та *девіантні*, як усі відхилення від стандартних засобів вираження етикетних відносин в англійській мові, що забезпечують динамічний розвиток системи мовленнєвого етикету. Сюди зараховуємо таке: *культурно-марковані одиниці*, позначені інокультурними впливами гетерогенної спільноти британських іммігрантів, їхнім етнічним походженням, національним за-

барвленням і перенесені з рідних мов колишніх колонізованих народів у незмінній формі при виконанні функції етнічної ідентифікації; *гібридні одиниці*, що поєднують власне британський та інокультурний елемент, виявляючи амбівалентну сутність і гібридну природу постмодерністського персонажа; *ситуативно-контекстуальні одиниці*, що формують зачин, підтримку та завершення мовленнєвої взаємодії в конкретній комунікативній ситуації з урахуванням її контексту та соціально-біологічних характеристик комунікантів і мають індивідуальний характер у кожному окремому випадку діалогічної інтерекції. Виходячи з постулату Т. Доброван, згідно з яким у кожен момент свого існування мовна система характеризується визначеним параметричним паттерном, розуміємо мовленнєвий етикет як систему, паттерн якої не є застиглим утворенням, а навпаки, – це рухливий рисунок, своєрідний каркасний візерунок, у якому параметри не просто існують, а взаємодіють один із одним. Із плином часу візерунок може видозмінюватися, відображаючи зміни у структурній організації мови чи рух мовної системи у фазовому просторі [4, с. 257].

Власне, у синергетичному аспекті варіативність лінгвальних одиниць є параметром самоорганізації мовної суперсистеми з опертям на трансформації, зумовлені культурною динамікою, перебудовою суспільного мислення, що сприяє витісненню деяких лексичних одиниць, легалізації ненормативного граматичного, лексичного чи фонетичного елемента. Механізмом нелінійності системи мовленнєвого етикету постмодерністського персонажа слугує модифікація лінгвальних одиниць – вихід із ужитку застарілих, перегруповання наявних і поява нових лінгвальних знаків, зумовлених безпосередньою константною взаємодією із соціумом, соціокультурними зрушеннями, що є виявом самоорганізації системи мови та мовлення. Так, у системі мовленнєвого етикету також відбулися зміни – деякі етикетні одиниці, наприклад форми звертання *youg worship* чи *sitah*, вийшли з ужитку, інші перегрупувалися і трансформувалися на кшталт етикетної формули побажання *God be with*, що видозмінилася у форму *Goodbye* та є етикетним кліше при прощанні, прономінальна форма звертання *though* модифікувалася в типове *you*. Як засвідчує аналіз мовленнєвих партій персонажа в текстовому просторі британського постколоніального дискурсу кінця XX – поч. XXI ст., у мовленнєвий етикет активно впроваджуються культурно-марковані одиниці, створені для задоволення комунікативної потреби новим типом мовленнєвої особистості, зумовлені соціокультурними й історичними зрушеннями, наприклад, одиниці етикету привітання *Salaam Ale-Koum*, *Nomoshkar*, прощання *Khoda Hafez*, розмаїті культурно-марковані звертання на кшталт *Abba*, *Amma*, *sahib*, *begum*, *memsaab*, *bhaiya*, *apa*, *beta* тощо.

Однак у відкритих, динамічних системах відбувається не лише зникнення старих одиниць і впровадження нових, а й активне перегруповання вже наявних. Дієвим механізмом перегруповання, що, з одного боку, розширює номінативно-комунікативні можливості мови, а з іншого – сприяє економії вербокративних зусиль, є так звана функціональна трансорієнтація лінгвальних одиниць [5, с. 44], що з погляду синергетики вважається одним із провідних механізмів регуляції динаміки, самоорганізації та збереження як окремих макросистем, так і всієї мовної суперсистеми загалом. Саме механізм трансорієнтації лежить в основі невід'ємної властивості нелінійних систем – фрактальності, а фрактал визначається як засіб формування ітераційного процесу формотворення [6, с. 32]. Із позицій фрактальності мова розглядається як складна ієрархіч-

но організована нелінійна модель, із властивими їй дискретністю й безперервністю процесу саморозвитку як нескінченного переходу з одного стану і інший, що виражається у змінності зовнішньої форми. Поняття фрактала змінює звичне уявлення про систему як закрити граничну множинність взаємодіючих елементів і підсистем, сприяє розумінню механізму можливих змін та рухомості меж системи, оскільки головне призначення фракталів – відкривати простоту складного [3, с. 97]. Основною властивістю фракталів є самосхожість, коли наступні чи подальші форми самоорганізації систем нагадують за будовою попередні [7, с. 146]. Екстраполюючи цей постулат на систему мовленнєвого етикету, трактуємо гібридні одиниці мовленнєвого етикету англійськомовного постмодерністського персонажа як фрактали, утворені за паттернами схожості з конвенційними етикетними одиницями з опертям на дериваційний процес із притаманною йому синергетичною сутністю. Фрактальність зумовлена історичними суспільними процесами, оскільки в процесі мовної асиміляції вихідці з колишніх колоній активно впроваджують етнічне національно-культурне забарвлення в систему мовних етикетних знаків, що базуються на наявних клішованих етикетних одиницях системи англійської мови.

У процесі аналізу мовленнєвої поведінки постколоніального персонажа нами виявлено найтипівіші приклади фракталів мовленнєвого етикету в художньому дискурсі. Пропонується класифікувати їх на фрактали фонетичного, лексичного та синтаксичного рівнів. Так, прикладом фонетичного фрактала в дискурсі етикету звертання є форма адресації із семантикою професії *dakhtar*, що утворена від типового англійського *doctor*, однак звучання англійської одиниці зазнає фонемні під впливом бенгальської мови, як свідчать наведені контекстологічні фрагменти: *As she was leaving the ferry, Maya found Khoka waiting for her, hugging a small bundle. 'Dakhtar, where are you going? Let me come with you. I can help.'* *She saw him clearly now, in the full brilliance of the afternoon...But she didn't want to be burdened by anyone; he would ask questions and she would not be able to answer them. 'No, it's all right.'* *She reached into her bag for a few notes* [8, p. 266]; *Dr Sattar pulled the curtain aside and stepped in. A clutch of medical students followed, crowding into the space. 'Is my patient ready?'* *He picked up the chart at the foot of the bed. Rehana waved at him, as if from a great distance. 'Dakhtar, you needn't have come yourself'* [8, p. 119]. Фонетичні фрактали є наслідком фонетичної інтерференції, за термінологією У. Вайнрайха, тобто механізму взаємодії відмінних фонетичних систем у свідомості постколоніального індивіда, який зазнає їх одночасного впливу, ототожнюючи фонему вторинної системи – англійської, з фонемами первинної – рідної, та продукуючи необхідні одиниці із застосуванням фонетичних норм рідної мови. Механізмом фрактальності на фонетичному рівні є пропускання звуків крізь «фонетичне сито» рідної мови. У тексті, що є продуктом дискурсу, фонетичні фрактали передбачають видозміну орфографічного оформлення.

На лексичному рівні знаходимо вияви фракталів, утворених шляхом додавання типового для мов індійського субконтиненту суфікса *ji* до кореневої основи, як у випадку із *sisterji*, *cousinji*, *Taiji*, *sadhujji*, *babaji*, що з типових одиниць звертань із семантикою родинності й звертань-антропонімів трансформуються у поштиві форми адресації завдяки суфіксальному словотворенню, оскільки семантика цього традиційного суфікса мови гінді містить гонорифічний елемент – сему шанобливості, поваги до адресата. Суфікс *-ji* є гендерно нейтральним і може застосовуватися задля інтенції вираження поштивного

ставлення як до живих, так і до неживих об'єктів [електронне джерело – <https://en.wikipedia.org/wiki/-ji>]. Фактично, він еквівалентний українському прикметникові 'шановний' чи англійському 'respected': *She spent the morning with giggling Zohra and the echoes of the name Ravana. ...When the screaming started and Zohra- before she could be stopped – joined in, something hardened inside her... She went downstairs to the rescue, although Zohra screeched, 'What you doing, sisterji, that mad beast, for God, don't let him in, have your brains gone raw?'... My mother opened the door and Lifafa Das fell in* [9, p. 77]. Так, незважаючи на важкий емоційний стан, паніку і страх, контекст ситуації, адресантка втім звертається до адресатки максимально шанобливо, намагаючись застерегти її від небезпеки. Лексичний фрактал у цьому випадку виконує диференційну функцію маркування «своїх», належності до однієї етнічної спільноти, оскільки лексема із семантикою родинності *sister* уживається стосовно некровної родички задля вираження почуття колективізму та єдності.

У наступному прикладі лексичний фрактал із семантикою родинності у функції адресації до родича надає висловленню поради відтінку шанобливого ставлення до адресата. Однак така поштивість у звертанні контрастує зі смисловим пластом висловлення та комунікативною інтенцією висміяти фізіологічну особливість адресата – його величезний живіт, що створює додатковий комічний ефект: *His stomach began to spread, until it became the yielding, squashy belly in which I would so often be smothered and which none of us, consciously at any rate, compared to the pudginess of Nadir Khan. His distant cousin Zohra told him, coquettishly, 'You must diet, cousinji, or we won't be able to reach you to kiss!' But it did no good...* [9, p. 69]. Нижченаведений уривок засвідчує таку саму лінгвостилістичну особливість лексичного фрактала – комічний ефект шляхом створення контрасту між виявом найглибшої пошани у звертанні *babaji*, де гонорифічний компонент суфікса *-ji* нашаровується на гонорифічну сему самого оператора адресації *baba*, що є маркером глибокої поваги в західно- та південноазійських культурах при звертанні до батька, дідуся, особи старшого віку. Проте автор використовує такий оператор адресації стосовно юного хлопця у функції камуфляжу задля підсилення іронії, вираженої тематичною частиною висловлення. Відтак подвійна іронія як маркер теми адресації й віку адресата укупі із подвійною шанобливістю, вираженою кореневою та суфіксальною морфемами, створює стилістичний ефект комічності: *'Oh, you don't believe?' – licking his sore lips with a grin, knowing it to be the reverse of truth; 'Your attention is wandering?' – again, he knew how furiously Aziz was hanging on his words. 'Maybe the straw is pricking your behind, hey? Oh, I'm so sorry, babaji, not to provide for you silk cushions with gold brocade-work – cushions such as the Emperor Jehangir sat upon!'* [9, p. 16]. У ще одному прикладі суфікс *-ji* додається до санскритського терміна 'sadhu': *Cleaving through the veils of Musa's indecision, the sadhu enters the garden of Buckingham Villa; walks straight past my astonished father; seats himself, cross-legged, beneath the dripping garden tap. 'What do you want here, sadhuji?' – Musa, unable to avoid deference; to which the sadhu, calm as lake: 'I have come to await the coming of the One. The Mubarak – he who is Blessed. It will happen very soon* [9, p. 113]. Лексема *sadhu* є номінацією аскетів або йогів в індуїзмі, які більш не прагнуть до здійснення трьох цілей життя індуїзму: плотської насолоди, матеріального розвитку й навіть закону. Садху повністю присвячують себе досягненню звільнення через медитацію та пізнання Брахми, часто носять одяг кольору вохри, який символізує зречення. В індуїзмі й ін-

дійській культурі лексема «садху», етимологія якої походить від санскритського кореня *sādh*, що означає «досягти мети» або «здобути силу над чимось», зазвичай є синонімом святої людини. Санскритські лексичні одиниці *sādhu* і *sādhvī* («добродій – чоловік/жінка») використовуються стосовно осіб, які відреклися від світу й зосередилися на духовній практиці [10, с. 92]. У поєднанні із суфіксом *-ji* така форма адресації виражає найвищий рівень пошани до адресата. Відтак на лексичному рівні суфікс *-ji* є яскравим маркером синергетичності й виявом фрактальності, оскільки з урахуванням можливості додаватись як до живих, так і неживих об'єктів задля вираження поваги теоретично може забезпечувати безперервний динамічний розвиток форм адресації з метою вираження етикетних відносин на засадах ввічливості й принципу кооперації.

Виявлені нами синтаксичні фрактали репрезентують гібридні словосполучення мовленнєвого етикету, що згодом оформлюються в готові речення в канві постмодерністського тексту. Так, на основі схожості до традиційного етикетного паттерна звертання до колективного адресата *ladies and gentlemen* утворений гібридний оператор адресації **ladies and ladahs**, тобто конвенційний оператор адресації із семантикою гендера та інтенцією адресації до колективного адресата актуалізується у видозміненій формі з урахуванням національної культури постколоніального персонажа. Лексична одиниця *ladah* походить від власного імені *Ladah*, a man of Judah [електронне джерело – <http://biblehub.com/hebrew/3935.htm>], що під впливом динамічного розвитку мови трансформувалось у загальну назву на означення чоловіка шляхом генералізації поняття, а вже на етапі постмодернізму стало елементом вокатива – оператора адресації до групи, об'єднаної спільною діяльністю: *'Wee Willie Winkie is my name; to sing for my supper is my fame!' Ex-conjurers and peepshow-men and singers... even before I was born, the mould was set. Entertainers would orchestrate my life. 'I hope you are com-for-table!... Or are you come-for-tea? Oh, joke-joke, ladies and ladahs, let me see you laugh now!' Talldarkhandsome, a clown with an accordion, he stood in the circus-ring* [9, p. 101].

На основі етикетного засобу передавання привітань третій особі *give one's regards to smb*, що властиве організації мовленнєвої діяльності на етапі розмикання діалогічної взаємодії, у сучасному мовленнєвому етикеті постколоніального персонажа сформувалась гібридна одиниця **give one's salaam to smb** за паттерном схожості із конвенційною: *give one's regards to smb: 'Time for me to go', said Razia. 'Some things to do before I collect the children.'* *'Kiss them for me. Give my salaam to the estate.'* *'OK. I do it'* [11, p. 129].

Приклади синтаксичних фракталів також маніфестуються в гібридних одиницях теологічного характеру, з апеляцією до Аллаха натомість традиційного вокатива *God*, на кшталт **by the grace of Allah**, що є гібридом конвенційного *by the grace of God* і в системі мовленнєвого етикету часто супроводжує репліку-реакцію на репліку-стимул у ситуації обміну привітальними формулами, що становлять суміжну пару: *He turned. They regarded one another for a moment, and then he held out his arms to her, and she dived straight into them until she wrapped in his pillowy chest, his fragrance of rosewater and attar. He kissed her forehead. 'As-Salaam Alaikum,' he said. She clung to him, and slowly, gently, he shifted away. 'Walaikum As-Salaam,' she heard herself reply. 'How are you?' 'I'm well, by the grace of Allah'* [7, p. 81]. Окремі синтаксичні фрактали передбачають модифікацію паттерна вихідного словосполучення, що супроводжується видозміною порядку слів. Так, в англійській мові означення

до імені вживається у препозиції, а власне ім'я – у постпозиції, тоді як в арабських мовах цей порядок дзеркально відмінний. Відтак притаманна рідній мові модель імені у препозиції адаптується до нормативного порядку мови колишньої метрополії, у результаті чого типові арабські звертання Ahmed bhai/Sinai bhai трансформуються у клішовані brother Ahmed/brother Sinai, що вживаються взаємозамінно, без зміни функційного потенціалу: *'Just so, brother Ahmed; just so. Land and sea; sea and land; the eternal struggle, not so?'* Ahmed, puzzled, remains silent. *'Once there were seven islands, Narlikar reminds him, 'The British joined them up. Sea, brother Ahmed, became land. Land arose, and did not sink beneath the tides!'* Ahmed is anxious for whisky. *'The point, he demands. And Narlikar, dazzling with affluence: 'The point, Ahmed bhai, is this!'* [8, p. 134]. Прикметно, що кульмінацією намагання донести сутність свого повідомлення адресату стає саме оригінальна, а не видозмінена, рідна адресанту форма синтаксичного фрактала, оскільки, як ще стверджував О. Єсперсен, споконвічне завжди ближче серцю нації, володіючи найсильнішими асоціаціями з первісним і фундаментальним. Споконвічні лексичні одиниці, якими, зокрема, є терміни спорідненості, уходять у тісні усталені концептуальні зв'язки, уплетені в мережу базових національних концептів, відображають через свідомість народу певний фрагмент дійсності, а також відбудовують цілісну картину світу й систему цінностей носіїв мови за голографічним принципом [4, с. 217–218].

Висновки. Отже, аналіз мовленнєвої поведінки постмодерністського персонажа крізь призму фігур мовленнєвого етикету виявив, що утворення гібридних одиниць шляхом трансорієнтації на засвідчення нелінійності й фрактальності мовленнєвого етикету є виявом самоорганізації складної, відкритої, динамічної системи мовленнєвого етикету і її синергетичної сутності. Під впливом розвитку комунікативної культури, демократизації суспільства, загальної тенденції до зниження формального реєстру спілкування, а також з огляду на нові умови існування вихідців колишніх колонізованих народів, що асимілюються в культурі колишніх колонізаторів, у системі етикету також виникають нові гібридні одиниці, що втілюють амбівалентну сутність трансмутованої, транскультурної гібридної особистості англійськомовного постмодерністського персонажа. У перспективі видається необхідним дослідити лінгвальну маніфестацію інших ознак синергетичної системи сучасного мовленнєвого етикету з виявом флуктуацій, процесів хаотизації та дисипації етикетно-мовленнєвих засобів.

Література:

1. Герман И.А. Введение в лингвосинергетику : [монография] / И.А. Герман, В.А. Пищальникова. – Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 1999. – 129 с.
2. Баранцев Р.Г. Синергетика в современном естествознании / Р.Г. Баранцев. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 160 с.
3. Князева Е.Н. Синергетика: Нелинейность времени и ландшафты коэволюции / Е.Н. Князева, С.П. Курдюмов. – М. : КомКнига, 2011. – 272 с.
4. Домброван Т.И. Синергетическая модель развития английского языка : [монография] / Т.И. Домброван. – Одесса : КП ОІТ, 2014. – 400 с.
5. Снікеєва С.М. Синергетизм функціональної трансорієнтації лінгвальних одиниць (на матеріалі сучасної англійської мови) / С.М. Снікеєва // Вісник Сумського державного університету. Серія «Філологічні науки». – 2006. – № 11 (95). – С. 43–51.
6. Тарасенко В.В. Фрактальная семиотика: «слепые пятна», перипетии и узнавания / В.В. Тарасенко. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 232 с.
7. Домброван Т.И. Язык в контексте синергетики : [монография] / Т.И. Домброван. – Одесса : КП ОІТ, 2013. – 346 с.
8. Anam Tahmima. The Good Muslim / Tahmima Anam. – New York : Harper Perennial, 2012. – 320 p.
9. Rushdie Salman. Midnight's Children / Salman Rushdie. – London : Vintage, 1995. – 463 p.
10. Gavin F. An introduction to Hinduism / F. Gavin. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – P. 92
11. Ali Monica. Brick Lane / Monica Ali. – London : Black Swan, 2004. – 492 p.

Копчак М. Н. Нелинейность и фрактальность как фундаментальные характеристики синергетической системы речевого этикета

Аннотация. В статье раскрыта суть процессов нелинейности и фрактальности с позиций лингвосинергетики и освещена их лингвальная манифестация в фигурах речевого этикета англоязычного постмодернистского персонажа.

Ключевые слова: речевой этикет, система, синергетика, нелинейность, фрактальность, фрактал, гибридная единица, персонаж, текст.

Kopchak M. Nonlinearity and fractality as fundamental characteristics of synergetic speech etiquette system

Summary. The article reveals the essence of the processes of non-linearity and fractality from the perspective of synergetic linguistics and highlights their lingual manifestation in the speech etiquette figures of an English-speaking postmodern character.

Key words: speech etiquette, system, synergetics, nonlinearity, fractality, fractal, hybrid unit, character, text.